

Η
ΠΟΙΚΙΛΙΑ
ΣΤΟ Α

Οἱ προπάτορες ἡμῶν διῆγον τὸν βίον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ὑπαίθρῳ. Δὲν εἶχον ἄδικον, διότι προσεπάθουν νὰ ζῶσι κατὰ φύσιν καὶ ἡ φύσις τοῦ ὄντος ἐπλάσθη ἐλευθέρα.

Τὴν σκέπην ἐπενόησαν τὰ ὄντα ὅπως εὐρίσκωσιν ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀναγκαίαν προφύλαξιν ἀπὸ πάσης τῶν στοιχείων βίας καὶ ἰδίως τὴν ἀνάπαυσιν μετὰ τὸν κάματον, τὸν ὕπνον ἐν ὥρᾳ νυκτός. Ὁ λέων εὔρε τὸ ἄντρον καὶ ἠρέσθη εἰς τοῦτο, τὸ πτηνὸν ἐκτίσε τὴν φωλεάν του, ὁ ἄνθρωπος, τὸ μαρότερον τῆς φύσεως πλάσμα, ὕψωσε τοίχους καὶ ἐτάφη ἐν αὐτοῖς.

*
**

Οἱ Ἕλληνες καὶ ὅσοι ἄλλοι λαοὶ εὐρίσκοντο εἰς ἄμεσον μετ' αὐτῶν σχέσιν ταχέως ἐννοήσαντες τὸν προορισμὸν τῆς σκέπης ἀνήγειρον τοὺς οἴκους διὰ τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς προφυλάξεως καὶ διέτριβον ἐν αὐτοῖς ὡς ἐλάχιστα.

Ἐξω, ἐν ὑπαίθρῳ εὐρίσκον πᾶσαν ἡδονὴν ἀναπνέοντες τὸν καθαρὸν ἀέρα, ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν τοῖς κήποις. Ἐκεῖ συνηθροίζοντο ἵνα περὶ πάντων λαλήσωσιν, ἐκεῖ τὰς διατριβάς αὐτῶν ἐποιούντο τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας, τὸν οἶκον ἔχοντες ὡς νυκτερινὸν ἐνδιαίτημα μόνον.

Ἄλλ' ὅταν ἔβρεχε τί ἔκαμνε τὸ πλῆθος τοῦτο; Ἐπανάρχετο εἰς τὰ ἴδια πρὸς ἀποφυγὴν τῆς βροχῆς διακόπτον οὕτω ἀρξάμενην συζήτησιν ἐπὶ τῶν νέων τῆς ἡμέρας ἢ φλυαρίαν περὶ ἀέρων

καὶ ὑδάτων; Ὅχι· κατέφρευεν εἰς τὰς στοάς, αἵτινες ἦσαν πρὸς τοῦτο, καὶ τὰς στοάς ταύτας εὔρισκε πανταχοῦ· τοιοῦτοτρόπως δ' ἐξηκολούθει καίπερ οὔσης τῆς βροχῆς πᾶσα συζήτησις καὶ πᾶσα φλυαρία ἐν βοῇ καὶ θορύβῳ, πλέον ὁμως ἕνεκα τῶν ἀντηχούντων θόλων.

Αἱ στοαὶ ἦσαν ἐν ἀρχῇ ἀπλοῦστατα οἰκοδομήματα εἴτε ἐπὶ ναῶν καὶ ἄλλων δημοσίων κτιρίων ἐρειδόμενα, εἴτε ὅλως ἀπομονωμένα. Κατόπιν ἵνα τὰ πάντα ἐν ἀρμονίᾳ ὧσιν ἡ αὐτὴ κατεβλήθη φροντίς περὶ τὴν ἐπικόσμησιν τῶν στοῶν ὅση κατεβάλλετο καὶ περὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν ναῶν, οἷτινες ἐξωραΐζον τὰς πλείστας τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

Τοιαύτη τις στοὰ ὠραία καὶ πολυτελής ἦτο καὶ ἡ *Ποικίλη Στοὰ** ἐν Ἀθήναις.

* * *

Τὰ θεμέλια τῆς στοᾶς ταύτης ἐτέθησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Σοφοκλῆς ἐνίκα τὸ πρῶτον ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐκράτει τῶν Ἀθηναίων ὁ Κίμων διαδεξάμενος τὸν Θεμιστοκλέα· διέφερε δὲ κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων στοῶν, ὅτι ἦτο διπλῆ, ἀπηρτίζετο δὴλον ὅτι ἐκ δύο περιστύλων, ἅτινα ἐχώριζε τοίχος καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῶν, οὕτως ὥστε ἡ διατριβὴ καθ' οἶαν δὴ ποτε τῆς ἡμέρας ὦραν ἦτο εὐάρεστος ἅτε ὑπαρχούσης τῆς συγκοινωνίας διὰ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τοίχου θύρας.

Ὁ Κίμων, ὅστις τότε κατεγίνετο εἰς τὴν ὡς οἶόν τε λαμπροτέραν τοῦ Θησείου ἐξοικοδόμησιν, δὲν ἠδύνατο νὰ παρίδῃ καὶ τὴν διπλῆν ταύτην στοάν, εἰς ἣν ἐφοίτων ἤδη τῶν ἀθηναίων οἱ πλείστοι καὶ ἦτις ὁσημέραι καθίστατο κοινὸν ἐντευκτήριον.

Ἡ κατάκτησις τῆς Θάσου ἐν ἔτει 463 π. Χρ. πλὴν τῆς δόξης,

* Πλὴν τῆς Ποικίλης, ἦτις ἀναμφιλίκτως ἦτο καὶ ἡ μεγαλοπρεπεστέρα, ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις ἡ Βασίλειος στοὰ, ἡ τῶν Ἑρμῶν, ἡ Θρακῶν στοὰ, ἡ στοὰ τοῦ Ἑλευθείου Διός, ἡ στοὰ τῶν Ἐπωνύμων καὶ ἄλλαι πολλαὶ ὀλιγώτερον ὠραῖαι. Καὶ ἐν μὲν τῇ Βασιλείῳ στοᾷ ἐκάθητο καὶ ἐδίκαζεν ὁ ἄρχων βασιλεύς, ἐν δὲ τῇ στοᾷ τῶν Ἐπωνύμων, ὅπου ἦσαν οἱ ἀδριάντες τῶν δέκα ἡρώων, οὗσι Ἀθηναῖοι ἐκάλουν Ἐπωνύμους τῶν Φυλῶν, καὶ ὅπου ἀνηρτῶντο οἱ νέοι νόμοι, ὁ ἄρχων ἐπωνύμος ἀπέδιδε τὴν δικαιοσύνην εἰς τοὺς ἐξαιτουμένους τὴν μετολάβησιν αὐτοῦ.

ἦν ταῖς Ἀθήναις περιποίησε, παρέσχεν αὐταῖς καὶ διάσημον τεχνίτην, τὸν Πολύγνωτον, τὸν πρῶτον τῆς ζωγραφικῆς ἐργάτην.

Ἐν τῷ πλήθει τῶν αἰχμαλώτων, οἵτινες ἐκόσμησαν τὸ ἄρμα τοῦ νικητοῦ ἦτο καὶ ὁ Πολύγνωτος εἰκοσιεπταετῆς περίπου, γνῶστος δ' ἐν τῇ νήσῳ διὰ τε τὰ πλούτη καὶ τὴν τέχνην αὐτοῦ. Ὁ Κίμων εἶδε τὸν νεανίαν καὶ μαθὼν τὰ κατ' αὐτὸν οὐ μόνον ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἠλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῷ ἐψηφίσασατο καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀδελφὴν Ἑλπινίκην εἰς γάμον ἀμέσως ἐξέδοτο.

*
* *

Ἡμέραν τινὰ ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ περιπάτου εἰσῆλθον εἰς τὴν στοᾶν ὅπως ἀναπαυθῶσιν. Ἦσαν μόνοι· ὁ Κίμων ἐσκέπτετο, ἐνῶ ὁ Πολύγνωτος περιῆγε τὰ βλέμματά του ἀπὸ τῶν κίωνων εἰς τὸν τοῖχον καὶ ἀπὸ τοῦ τοίχου εἰς τοὺς κίονας.

— Αὐτὴ τοῦ τοίχου ἡ γυμνότης, εἶπεν ὁ Πολύγνωτος λύων τὴν σιγὴν, εἶν' ἐπὶ τοσοῦτον μονότονος, ὥστε πᾶσα τοῦ περιστύλου ἡ καλλονὴ καταστρέφεται.

— Τοῦτο σκέπτομαι κ' ἐγώ, ἀπεκρίνατο μειδιῶν μελαγχολικῶς ὁ Κίμων, ἀλλὰ τί νὰ γείνη;

— Τί νὰ γείνη, τί νὰ γείνη, ἐπανέλαβεν ἀναστάς ὁ Πολύγνωτος καὶ διατρέχων τὴν στοᾶν κατὰ μῆκος, πρέπει νὰ εὔρωμεν τὴν θεραπείαν.

— Ἡξέρω κάλλιστα τί ἀπαιτεῖται, ὑπέλαβεν ὁ Κίμων ἀκολουθῶν τὸν Πολύγνωτον, ἀλλ' εἶνε δύσκολον τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον.

— Ἡξέυρεις; καὶ τί λοιπόν;

— Ἐδῶ, εἶπεν ὁ Κίμων δεικνύων διὰ τῆς χειρὸς τὴν μίαν τοῦ τοίχου ὅσιν ἐνῶ τὸ βλέμμα του ἐξέπεμπεν ἀκτῖνας φωτός, ἐδῶ σκέπτομαι ν' ἀπεικονίσω τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἐκεῖ, προσέθηκε δεικνύων τὴν παράπλευρον ὅσιν, τοὺς Ἕλληνας μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας δικάζοντας τὸν Αἴαντα διὰ τὸ κατὰ τῆς Κασσάνδρας τόλμημα.

Ἐνῶ δ' ἔλεγε ταῦτα ἐνθουσιῶν ἔτρεχε γοργῶ βήματι ἀπὸ τοῦ βραχίονος τὸν Πολύγνωτον κρατῶν, ἵνα τὴν μέσην τοῦ τοίχου θύ-

ραν ὑπερβῆ. Φθὰς δὲ ἐπὶ τοῦ ἄλλου μέρους ἔστη παρὰ τοὺς κίονας καὶ τὸν τοῖχον δεικνύων εἶπεν·

— Ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου ἡ φαντασία μου τὴν αὐτὴν γραφικὴν διακόσμησιν ἀναπολεῖ καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς πλευρᾶς θ' ἀπεικονίσω τὴν ἐν Οἰνότη τῆς Ἀργείας νίκην τῶν Ἀθηναίων, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τὸν Θησέα, μαχόμενον κατὰ τῶν Ἀμαζόνων ἀλλὰ....

Καὶ εἰσήγησεν ἀποτόμως ἀποστρέψας τὴν κεφαλὴν καὶ προσπαθῶν νὰ καταπνίξῃ τὸν μύχιον στόνον, ὅστις ἀνῆρχετο ἵνα ἐπὶ τὰ χεῖλη αὐτοῦ ἐκπνεύσῃ.

— Τί ἄλλὰ; ὑπέλαβεν ὁ Πολύγνωτος παρατηρῶν αὐτὸν μετὰ περιεργείας. Διατί δὲν συμπληροῖς τὴν σκέψιν σου;

Ἄ Οὐκίμων ἐδίστασεν ἐπὶ μικρόν, εἶτα θαρροῦντως εἶπε τῷ Πολυγνώτῳ ἐπιμένοντι νὰ μάθῃ τὴν ἐπίλοιπον φράσιν.

— Δὲν ὑπάρχει πλέον χρῆμα, φίλτατε· καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν μὲ βλέπεις ἐπὶ τοσοῦτον τεθλιμμένον.

— Ὑπάρχει ὅμως ὁ Πολύγνωτος, ἀπεκρίνατο οὗτος ἀφελῶς.

— Σὺ, ἀνεφώνησε περιχαρῆς ὁ Κίμων ἐναγκαλιζόμενος τὸν τεχνίτην, ἀλλὰ πῶς; δὲν θέλεις χρῆμα διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην; δὲν θὰ ζητήσης τὸν μισθόν....

— Οὐδέν, οὐδέποτε. Ὁ Πολύγνωτος ἐργάζεται ἀπλῶς ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν τέχνην.

Ἡ χαρὰ τοῦ Κίμωνος ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος. Ἡ στοά, δι' ἣν εἶχε δαπανήσει πολὺν πλοῦτον δὲν θὰ ἔμεινεν ἡμιτελής· συνεπληροῦτο διὰ τῆς θυσίας τοῦ Πολυγνώτου.

Τὴν ἐπαύριον οἱ Ἀθηναῖοι μεταθάντες κατὰ τὸ σῦνηθες εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτῶν ἐντευκτήριον δὲν εὗρον πλέον ἐλευθέρην τὴν εἴσοδον. Ἠρώτησαν τὸν λόγον τῆς ἀπαγορεύσεως καὶ ἔμαθον ὅτι ὁ Πολύγνωτος* εἰργάζετο.

* Ὁ Πολύγνωτος, ὡς εἰκῶς, δὲν ἤδυνατο μόνος ν' ἀποπερτώσῃ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὴν ἔργον ὅπερ ἀθρομῆτως ἀνέλαβε, διὸ καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν δύο καλῶν ἐπίσης τεχνιτῶν τοῦ Μίκωνος καὶ τοῦ Παναίου, Ἀθηναίων ἀμφοτέρων, εἰς οὓς μετέδωκε τὰ μυστήρια τῆς πολυχρῶμου γραφῆς. Δυστυχῶς ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐφάνησαν ὅσον καὶ ὁ Θάσιος γενναῖόφρονες· ἐζήτησαν χρῆμα διὰ τὴν γενόμενὴν ἐργασίαν καὶ ἐξ ἀνάγκης πλέον οἱ συμπολιταὶ αὐτῶν συνήνεσαν εἰς τὰς προβαλλομένας ἀπαιτήσεις μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ὅλου ἔργου, ἵνα μὴ τυχόν

Τούτο ἤρκει ὅπως ἐμπλήσῃ χαρᾶς τοὺς φιλοκάλους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάδειξιν τοῦ αἰῶνος τῆς μεγαλοφυΐας διότι ἠγάπων τὸ καλόν.

*
*
*

Οἱ ἐν Ἀθήναις ὑπάρχοντες ζωγράφοι εἶχον μὲν ἀρκούσας περὶ ζωγραφικῆς γνώσεις, ἠγνόουν ὅμως τὴν χρῆσιν τῶν χρωμάτων καὶ ἔγραφον δι' ἑνὸς καὶ μόνου χρώματος. Ἐσχεδιάζον δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν ἢ διὰ μέλανος τὸ σχῆμα τοῦ σώματος καὶ ἦτο μὲν τοῦτο κατὰ πάντα τέλειον, ἔλειπεν ὅμως ἀπ' αὐτοῦ ἡ ζωηρότης ἐκείνη, ἡ δίδουσα τὴν ψυχὴν εἰς πᾶν ὅ τι διὰ τῆς καλῆς τοῦ τεχνίτου γραφίδος εἰκονίζεται.

Πρῶτος ὁ Πολύγνωτος εἶτε μόνος ἐπινοήσας τὸ πρᾶγμα, εἶτε παρὰ τῶν Αἰγυπτίων* τοῦτο μαθὼν, πρῶτος αὐτὸς ἔγραψεν εἰκόνας διὰ ποικίλων χρωμάτων ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπέδωκε διὰ τοῦ χρωστήρος τὴν φυσιογνωμίαν τῶν εἰκονιζομένων ὡς εἶχεν αὕτη κατὰ φύσιν.

Τότε πρῶτον εἶδον οἱ Ἀθηναῖοι πανομοίους εἰκόνας καὶ τὸν Μιλτιάδην καὶ τὸν Καλλίμαχον καὶ τοὺς ἄλλους ἐκείνους μαραθωνομάχους, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐπέζων ἀκόμη.

Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πολυχρώμου γραφικῆς, εἰς τὴν ποικίλην τῆς χροιάς παραλλαγὴν ὁφείλεται τὸ ὄνομα τῆς στοᾶς ταύτης, ἥτις μιᾶ φωνῇ *Ποικίλη Στοά* παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐκλήθη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ.

δυσαρεστούμενοι καταλίπωσι τὰς Ἀθήνας, ἐν αἷς ἦσαν χρήσιμοι διὰ τὰ ἐπιλοιπα ἔργα. Ὁ Πολύγνωτος ἔγραψε τὰς δύο εἰκόνας: τὴν ἐν Οἰνῇ νίκην καὶ τὴν δίκην τοῦ Ἀλάντος· ἐν τῇ πίνακι δὲ ταύτῃ ἀπεικόνισεν ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Κασσάνδρας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σύζυγον Ἑλληνικήν. Ὁ Πάναινος εἰργάσθη εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος, ὁ δὲ Μίκων ἔγραψεν οὐ μόνον τὴν εἰκόνα, ἥτις παρίστα τὸν Θησέα μαχόμενον πρὸς τὰς Ἀμαζόντας, ἀλλὰ καὶ τὸν Πάναινον ἐδοξήθησεν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ.

* Ἐν Αἰγύπτῳ οἱ ζωγράφοι πρωταίτατα ἐχρῆσαντο ποικίλοις χρώμασι πρὸς διακόσμησιν ἰδίων τῶν λιθίνων μνημείων αὐτῶν ὡς τοῦτο φαίνεται εἰσέτι ἐπί τινων διασωθέντων λειψάνων εὐρισκομένων ἐν τοῖς μουσείοις τῆς Ἑσπερίας, λειψάνων τῆς παναρχαίας τέχνης συγχρόνου τῆς ἐποχῆς τῶν μυθικῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων.